

самим, функціонуванням в якості суфікса, який може поєднуватися як з одиницями, що мають в своїй денотації негативну аксіологію, так і з евфемістичними одиницями.

Література

- Зацний Ю.А. Америка і світ після "11 вересня" та англійська мова / Ю.А. Зацний // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – № 23. – С. 7-11. Козуб Л. Лінгвопрагматичний аспект дослідження англомовного політичного дискурсу в сучасних засобах масової інформації / Л. Козуб // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя : ЗНУ, 2008. – Вип. 30. – С. 212-215. Панасенко Л.А. Корни языкового выражения политической корректности / Л.А. Панасенко, А.П. Боева // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія : Романо-германська філологія. – 2003. – № 609. – С. 55-58. Семенчук А.Б. Функціонування словотворчого елемента -lite в інноваціях англійської мови / А.Б. Семенчук // Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції "Каразінські читання : Людина. Мова. Комунікація", 5 лютого 2008 р. : тези доп. – Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2008. – С. 249-251. Якуба Л.Ф. О необходимости ознакомления студентов с понятием политкорректности как составляющей социокультурного аспекта коммуникативной компетенции / Л.Ф. Якуба, В.В. Ясунас // Вісник Запорізького національного університету. – Збірник наукових статей. Філологічні науки. – Запоріжжя : ЗНУ, 2008. – № 1. – С. 229-232. Bovard J. Terrorism and Tyranny. Trampling Freedom, Justice, and Peace to Rid the World of Evil / J. Bovard // – New York : Polgrave Macmillan, 2003. – 440 p. Catherwood C. Everything about Iraq Says: Chop It in Three / C. Catherwood // The Sunday Times. – 2004. – December 26. – P. 3. Hammer J. Basra Breakdown / J. Hammer // Newsweek. – 2006. – May 29. – P. 30-31. Leech G. Semantics / Geoffrey Leech. – Harmondsworth : Penguin, 1974. – 386 p. The Illusion of Empire Lite // The Economist. – 2006. – June 24. – P. 13-14.

УДК: 811.111:81'373

КЛИМЕНКО О.Л., КОСТЕНКО Н.Д.
(Запорізький національний університет)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ *LEARNING* В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття містить результати дослідження англомовної інноваційної лексики семантичного поля *LEARNING*. У статті розглядаються загальні принципи моделювання даного лексико-семантичного поля.

Ключові слова: лексико-семантична група, мікрополе, макрополе, інтегральна ознака, диференційна ознака.

Клименко О.Л., Костенко Н.Д. **Общая характеристика лексико-семантического поля *LEARNING* в современном английском языке.** Статья содержит результаты исследования англоязычной инновационной лексики семантического поля *LEARNING*. В статье рассматриваются общие принципы моделирования данного лексико-семантического поля.

Ключевые слова: лексико-семантическая группа, микрополе, макрополе, интегральный признак, дифференциальный признак.

Klimenko O.L., Kostenko N.D. **General Characteristics of the Lexico-Semantic Field *LEARNING* in Modern English.** The article deals with the new-created language units of semantic field *LEARNING*. The general principles of this semantic field modeling are studied.

Key words: lexico-semantic group, microfield, macrofield, integral indicator, differential indicator.

Сучасний етап розвитку суспільства, його поступовий перехід до суспільства, де головною цінністю є знання (*knowledge society*) говорить про те, що саме поняття «навчання» (*learning*), яке відображає розумову та пізнавальну діяльність людини, а також накопичений нею досвід, стало його ціннісною домінантою. Ця суспільна тенденція знайшла своє відбиття на лінгвальному рівні, тобто спричинила появу великої кількості інноваційних лексичних одиниць, прямо або опосередковано пов'язаних з процесом навчання. Необхідність всебічного дослідження даного лексичного прошарку та, зокрема, його структурування і обумовило **актуальність** даної статті.

Мета статті полягає у виокремленні загальних принципів моделювання лексико-семантичного поля *LEARNING* (навчання) з застосуванням механізму польового структурування досліджуваних англомовних інновацій.

Для досягнення поставленої мети вирішуються такі **завдання**: 1) визначити головні принципи моделювання лексико-семантичного поля *LEARNING*; 2) встановити існуючі лексико-семантичні групи (мікрополя) в межах даного поля; 3) дослідити розташування мікрополів даного лексико-семантичного поля від ядра до периферії.

Системний підхід до вивчення мовних явищ, який став домінуючим в лінгвістиці ХХ століття, спричинив появу поняття «поле». Поняття «поле» визначалось як сукупність слів,

які мають загальне значення. На думку Ю.Н. Власової та А.Я. Загоруйко, словниковий склад мови представляє собою систему взаємопов'язаних лексичних сукупностей, а семантичні поля трактуються як позначення загального значення, в якому лексеми взаємодіють між собою і визначають одна одну [Власова, Загоруйко 2004, с. 11-13].

Лексичні одиниці семантичного поля *LEARNING* в сучасній англійській мові не є ізольованими, вони не мають зв'язних значень, але суттєво впливають на формування та зміну значень одна одної. Наявність загальної семи *learning* в лексичних значеннях відібраних лексичних одиниць зумовлює їх системність. Ці лексичні одиниці ми об'єднуємо в системне утворення – лексико-семантичне поле (ЛСП) *LEARNING*. Конституенти досліджуваного ЛСП характеризуються суміжністю значень і поєднані за ознакою, яка позначає вершину поля або ядро – лексема *learning*.

ЛСП *LEARNING* в сучасній англійській мові включає такі лексичні одиниці, які пов'язані між собою системою значень. Компонентний аналіз дозволяє представити ці зв'язки в вигляді «сплетіння» семантичних ознак, які складають семантичну структуру кожного конституента поля. При об'єднанні інноваційних лексичних одиниць англійської мови в даному полі брались до уваги наступні принципи:

- значення лексем не повинні виходити за межі значень лексеми *learning*;
- умовою включення лексичних одиниць до поля є безпосередня або опосередкована суміжність значень.

В межах поля ці одиниці розташовані по-різному, проте, зв'язки між ними не є хаотичними та безсистемними. Ці зв'язки чітко прослідковуються від одиниць з подібними значеннями до інших, намічаючи лінії скупчення взаємопов'язаних одиниць. Так, наприклад, іменник *tenure* пов'язаний з іменниками *master, professor, lecturer, faculty, instructor*, утворюючи лексико-семантичну групу або мікрополе «учасник навчання».

Аналіз конституентів ЛСП *LEARNING* в сучасній англійській мові показав, що їм притаманна загальна (інтегральна) семантична ознака (архісема) «навчання», тобто передача (трансляція) знань, навичок і досвіду від однієї людини до іншої, або самостійне набуття людиною знань протягом її життя. Інтегральна ознака об'єднує цілі лексичні угруповання і в той же самий час диференціює їх, тобто має статус міжгрупової диференційної ознаки. Інтегральна ознака, як зазначає А.М. Кузнецов, забезпечує мінімальне наповнення семантичного поля, тому вона не повинна бути вузькою за своїм значенням [Кузнецов 1980, с. 53-154].

Так, лексема *learning* (навчання) може виступати у якості інтегральної ознаки, а про її семантичну ємність та абстрактність свідчать її дефініції у тлумачних словниках англійської мови. Наприклад, в словнику Collins COBUILD English Language Dictionary слово *learning* визначається як: 1) *the acquiring of knowledge or skill* 2) *acquired knowledge or skill; esp., much knowledge in a special field* [Collins COBUILD English Language Dictionary]. Словник The Merriam-Webster Thesaurus дає наступне тлумачення лексеми *learning*: 1) *the activity or process of gaining knowledge or skill by studying, practicing, being taught, or experiencing something: the activity of someone who learns, a computer program that makes learning fun, different methods of foreign language learning*; 2) *knowledge or skill gained from learning* [The Merriam-Webster Thesaurus].

Поряд з інтегральною ознакою в значенні лексем ЛСП *LEARNING* в сучасній англійській мові спостерігається також ряд диференційних ознак. Під диференційною ознакою, за Н.Ф. Алефіренко, ми розуміємо семантичні ознаки видової залежності [Алефіренко 2003, с. 37]. До диференційних ознак відносяться: 1) освіта формальна (*formal education*) або неформальна (*informal education*); 2) самоосвіта протягом життя або навчання протягом життя (*life-long self-education/learning*); 3) процес навчання (*learning process*); 4) учасники навчального процесу (*learning process participants*); 5) методологія (*methods*); 6) місце навчання (*establishments for learning*); 7) час навчання (*learning period*); 8) навчальне середовище (*learning surrounding*).

Ці ознаки виявляються при проведенні компонентного аналізу словникових дефініцій на рівні виявлення родових сем. Наприклад:

- 1) *college-level examination program (CLEP) – a **program** that permits traditional and nontraditional students to earn college credit by examination* [Unger 2007, p. 116];
- 2) *provost – traditionally the **chief academic officer** in an institution of higher education* [Unger 2007, p. 456];
- 3) *college directories – **publications** that list, describe, categorize and evaluate American colleges* [Unger 2007, p. 219];
- 4) *college transfer – a **student** who has taken definite leave of one college institution to pursue the remainder of his or her studies for a degree from a second college* [Unger 2007, p. 226];
- 5) *athletic scholarships – **financial grants** awarded by public and private colleges and universities and by some private high schools to outstanding athletes* [Unger 2007, p.87];
- 6) *minor – an **academic subject area** in which a student may take the second- greatest concentration of courses* [Glossary for U.S. education];
- 7) *teleresponse – a **special device** developed by IHETS for the satellite network to allow off-site, distant students to interact with the instructor and classmates via return audio communication* [Glossary of Terms for Higher Education and Distance Learning] .

Аналіз наведених вище словникових дефініцій показує, що хоча всі ці лексичні одиниці належать до ЛСП *LEARNING*, родові семи у них різні, а саме *program, chief academic officer, certification, teaching staff, method of instruction, unit for measuring, institution of higher education, tests*, тощо. Наявність цих родових сем вказує на те, що учасниками процесу навчання є ті, хто навчаються, ті, хто навчає, навчальні програми, зміст навчання, методи та засоби навчання, навчальні заклади, навчальне середовище в цілому. Отже, інтегральна ознака, характерна для конститuentів досліджуваного ЛСП, включає ряд диференційних ознак, кожна з яких відмежовується від іншої та протиставлена їй.

На основі виявлених диференційних ознак в складі ЛСП *LEARNING* виявлено 8 мікрополів. Під мікрополями, разом з Л.Н.Черкасовою, ми розуміємо лексико-семантичні групи (ЛСГ) відносно замкнених лексичних одиниць, які об'єднані архісемою більш конкретного змісту [Черкасова, 1998: 84]. До мікрополів досліджуваного ЛСП відносяться: 1) освіта формальна (*formal education*) або неформальна (*informal education*); 2) самоосвіта протягом життя або навчання протягом життя (*life-long self-education/learning*); 3) процес навчання (*learning process*); 4) учасники навчального процесу (*learning process participants*); 5) методологія (*methods*); 6) місце навчання (*establishments for learning*); 7) час навчання (*learning period*); 8) навчальне середовище (*learning surrounding*).

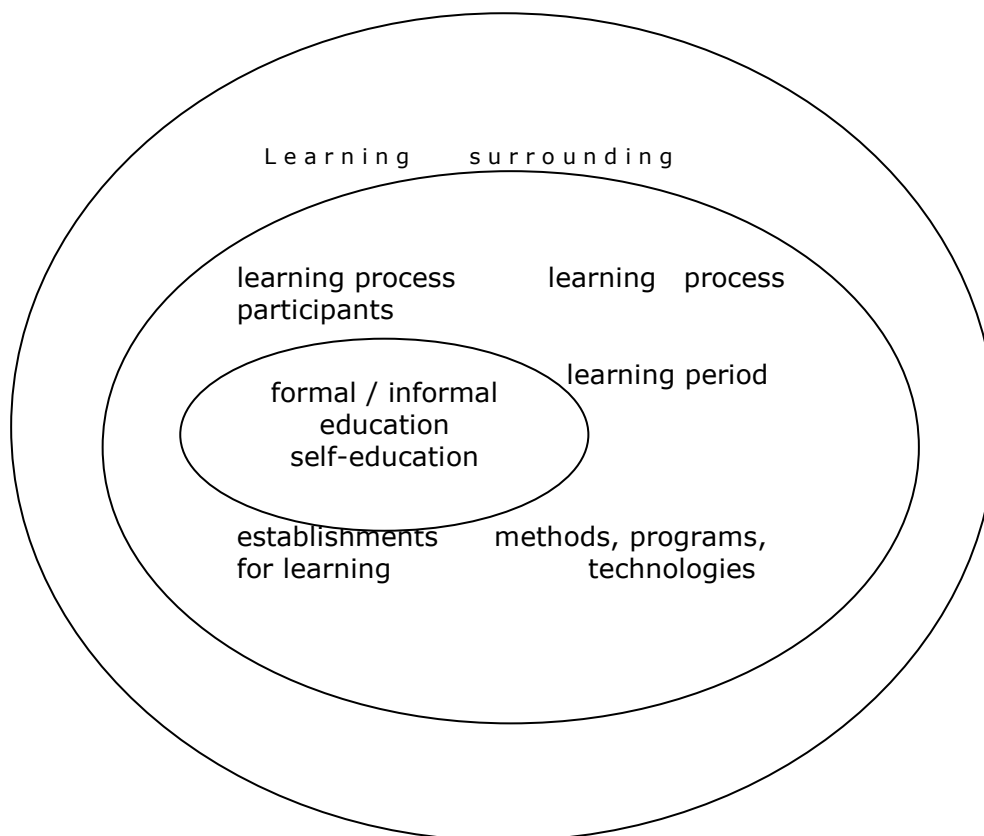
Розглянемо загальні принципи моделювання структури ЛСП *LEARNING* в сучасній англійській мові. Під моделюванням ми маємо на увазі з'ясування властивостей предмету за допомогою побудови його моделі. Модель в лінгвістиці являє собою штучну реальну або уявну будову, яка відтворює, імітує поведінку оригіналу в лінгвістичних цілях. Відбиваючи істотні (з точки зору дослідження) властивості оригіналу і відволікаючись від неістотних, модель виступає як деякий абстрактний ідеалізований об'єкт. Моделі в мовознавстві використовуються в структурній лінгвістиці при описі мови і її окремих аспектів, зокрема фонологічної, граматичної, лексичної та інших систем (Ю.Д. Апресян, С. Маркус, Н. Хомский та ін.).

Моделювання структури семантичного поля відображає потенціал мовних засобів, які відносяться до певної семантичної зони та знаходяться в розпорядженні мовця [Бондарко 1984, с. 123]. До головних принципів моделювання різнорівневих полів Ю.Н. Власова і А. Я. Загоруйко відносять принципи системності, варіативності та ієрархічності [Власова, Загоруйко 2004, с. 48-49]. Спираючись на ці принципи нами була побудована модель ЛСП *LEARNING* в сучасній англійській мові. Так, системний характер досліджуваного поля проявляється в тому, що воно є макрополем, яке складається з 8 мікрополів. Кожне мікрополе представляє собою підсистему (або мікросистему), яка має свою структуру та

характеризується певними типами системних відношень (синонімічних, антонімічних, гіперо-гіпонімічних). Отже, макрополе можна розглядати як систему підсистем (або мікросистем). Одночасно з цим, макрополе і кожне окреме мікрополе співвідносяться між собою як «частина – ціле».

Принцип варіативності характеризує спосіб існування та функціонування одиниць мови та мовної системи в цілому [Власова, Загоруйко, 2004: 49]. Досліджуваному полю притаманна варіативність з точки зору місця, яке займають мікрополя в його структурі. Мікрополя, які утворюють ЛСП *LEARNING* в сучасній англійській мові, займають різну позицію в структурі макрополя, тобто складають його ядро, ближню та дальню периферію. Кожен наступний рівень віддаляється на один крок від центру, тобто перехід від ядра до периферії відбувається поступово.

Критерії розмежування ядра і периферії можуть бути різними. Зокрема, Ю.Н. Власова та А.Я. Загоруйко пропонують наступні критерії визначення ядерних мікрополів: 1) найбільша спеціалізація конститuentів поля для вираження даного значення; 2) передача конститuentами даного значення найбільш експліцитно; 3) найбільш частотна вживаність конститuentів поля в текстах різних функціональних стилів [Власова, Загоруйко, 2004: 49]. В нашому дослідженні ми спиралися на критерій експліцитності/імпліцитності передачі конститuentами загального семантичного значення (архісеми). З достатньою визначеністю архісема передається лексемами, які утворюють ядерну зону поля, але виражається з меншою чіткістю у лексемах, які знаходяться на периферії поля.

В результаті виокремлення мікрополів була змодельована наступна структура ЛСП *LEARNING* в сучасній англійській мові. До ядра досліджуваного ЛСП відносяться два мікрополя, конституенти яких передають загальне семантичне значення (архісему) найбільш експліцитно – освіта формальна (*formal education*) або неформальна (*informal education*), самоосвіта протягом життя або навчання протягом життя (*life-long self-education/learning*).

Зона ближньої периферії представлена такими мікрополями як процес навчання (*learning process*), учасники навчального процесу (*learning process participants*), методологія (*methods*), місце навчання (*establishments for learning*), час навчання (*learning period*).

До зони дальньої периферії відносяться мікрополя, які можуть бути об'єднанні під загальною назвою – навчальне середовище (*learning surrounding*). Ця зона ніби поєднує в собі всі поняття та явища, які досить опосередковано або дистантно можуть бути пов'язані з самим процесом навчання. Зокрема, до цього мікрополя належать процеси, пов'язані з роботою мозку, як необхідного механізму процесу запам'ятовування. Наприклад, *neurobics* – "гімнастика для мозку", "вправи, які стимулюють роботу мозку": *But you can give your brain a good workout with just a few modifications in your daily life. Some of the niftiest are "neurobics" – a term popularized by the late neurobiologist Lawrence Katz for engaging different parts of the brain to do familiar tasks (The Wall Street Journal, June 2, 2008)*. Архісема *learning* представлена досить імпліцитно та приналежність до даного поля виявляється лише за рахунок контексту.

Отже, кожне мікрополе ЛСП *LEARNING* має специфічну структуру, для якої характерна ієрархія конституентів, що виражається в подальшому членуванні мікрополя на ядерні та периферійні зони. Аналіз структури виділених мікрополів ЛСП *LEARNING* в сучасній англійській мові може стати предметом подальшого дослідження.

Література

- Власова Ю.Н., Загоруйко А.Я. Семантическое поле слова / Ю.Н. Власова, А.Я. Загоруйко // Функционально-системный подход к исследованию языковых единиц разных уровней: Материалы межвуз. науч. конф., посвящ. проф. Ю.Н. Власовой. – Ростов н/Д.: Изд-во РГПУ, 2004. – С. 11-13. Кузнецов А.М. От компонентного анализа к компонентному синтезу / А.М. Кузнецов. – М.: Наука, 1986. – 125 с. Алефиренко Н.Ф. Проблемы вербализации концепта: Теоретическое исследование / Н.Ф. Алефиренко. – Волгоград: Перемена, 2003. – 96 с. Unger H.G. Encyclopedia of American Education / H.G. Unger. – New York: Facts on File, 2007.- 1370 p. Черкасова Л.Н. Лексико-семантическая характеристика строительной терминологии: Дис... канд. филол. наук / Л.Н. Черкасова. – Ростов н/Д, 1998. – 195 с. Бондарко А.В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии / А.В. Бондарко - Л.: Наука, 1983. - 208 с. Власова Ю.Н., Загоруйко А.Я. Принципы выделения в языке полей разных уровней / Ю.Н. Власова, А.Я. Загоруйко // Язык. Дискурс. Текст: Тр. и материалы Междунар. науч. конф., посвящ. юбилею В.П. Малащенко. - Ростов н/Д: РГПУ, 2004. - Ч. I. - С. 47-50. Collins COBUILD English Language Dictionary [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://http://www.collinsdictionary.com/> The Merriam-Webster Thesaurus [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://http://www.merriam-webster.com/> Glossary of Terms for Higher Education and Distance Learning [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.isn.org/resources/glossary.html> Glossary for U.S. education [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/afit/glossary.html>.